

8-10. SINIF “TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ” DERS KİTABININ HEDEF YAŞ DÜZEYİNE UYGUNLUĞU

Zeynep ATEŞAL

İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Öğrencisi,

mzatesalfeza@gmail.com

ÖZET

Ders kitapları eğitim ve öğretimde, temel dil becerilerinin öğretilmesinde ve kazandırılmasında etkin bir araçtır. Ders kitapları hem yurt dışında yaşayan Türk öğrencilere hem de Türkçe öğrenmek isteyen yabancı öğrencilere belirlenen becerilerin ve hedeflerin kazandırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada, yurt dışında Türkçe ve Türk Kültürü derslerinde kullanılan 8-10. sınıf ders kitabının hedef yaş düzeyine uygun olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için FOG Testinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda, MEB'nin 2010 yılında çıkardığı Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabının hedef yaş düzeyine uygun olup olmadığı uluslararası bir test olan FOG hesaplamaları yapılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. FOG hesaplamalarıyla elde edilen sonuçlar, 8-10. sınıflarda okutulan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarının yaş düzeyinin hedef kitleye uygun olmadığını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: *Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabı, FOG, Türk ve yabancı öğrenciler.*

8-10th CLASS “TURKISH LANGUAGE AND TURKISH CULTURE” TEXTBOOK’S SUITABILITY TO THE TARGET AGE LEVEL

ABSTRACT

Textbooks are effective tools in education and training, teaching and gaining basic language skills. The textbooks play an important role in gaining determined skills and objectives to both Turkish students who live abroad and the foreign students who want to learn Turkish. In this study 8-10th textbook, which is used in Turkish language and Turkish culture courses abroad was studied to determine whether or not it is appropriate to the level of target age. Therefore the FOG Test was used. In this context, the suitability of Turkish Language and Culture textbook, which was published by the Ministry of National Education in 2010, to the level of target age was tried to be calculated by using international FOG test. The results obtained through the FOG calculations revealed that the age level of Turkish Language and Culture textbooks of 8-10th grade students are not appropriate for the target group.

Keywords: *Turkish language and Turkish Culture Textbook, FOG, Turkish and foreign students.*

1. GİRİŞ

Günümüzde bilim ve teknolojik ilerlemeler, kültür, ekonomi ve kitle iletişim araçları toplumsal yaşamı etkilemektedir.

“Doğa, toplum ve insan sürekli bir değişim içindedir. Çağımızda, özellikle bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte, daha yoğun toplumsal gelişmeler gözlemlenmektedir... Toplumsal değişmeyi etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bu faktörlerin başlıcaları fizik çevre, bilim ve teknoloji, kültür, demografi, ekonomi ve kitle iletişim araçlarıdır” (Jiraiya, 2013).

Teknolojinin hızlı bir biçimde ilerlemesiyle birlikte meydana gelen değişim kendisini dilde de göstermektedir.

“Bugün çevremizi ve toplumsal yaşamımızı gözlemlediğimizde bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hayatımızı ne denli etkilediğini anlamamız kaçınılmaz olacaktır. Değişimin en büyük yansımalarından biri de bugün kendisini dilde özellikle yabancı dil öğreniminde ve öğretiminde göstermektedir. Bunun sebebi teknoloji ile dil arasında güçlü bir bağlantının olmasıdır” (Kahrıman vd., 2013, 80).

Dünyamızda meydana gelen hızlı değişim ülkeler arasındaki çeşitli ilişkilerin artmasına (kültür, ticaret, eğitim...) sebep olmuş bu da insanların yabancı dil öğrenmelerini zorunlu bir hâle getirmiştir. Bugün Türkiye geliştirmekte olan ülkelerden biridir ve bu durum Türkiye'nin diğer ülkeler tarafından tanınmasını sağlamış, Türkçe öğretimini gündeme getirmiştir. Dolayısıyla Türkçe, bugün çok sayıda yabancı tarafından rağbet gören ve öğrenilmek istenen bir dil hâline gelmiş; böyle bir gelişme de Türkçenin öğrenilmesiyle ilgili olarak çeşitli metotların ve yöntemlerin geliştirilmesini sağlamıştır. Bununla birlikte hem Türkçe öğrenmek isteyen yabancı öğrencilere hem de yurt dışında yaşayan Türk öğrencilere, Türkçeyi daha etkili bir şekilde öğretebilmek için farklı yaklaşımlar ve teknikler doğrultusunda çeşitli materyaller (ders kitapları, çalışma kitapları, setler, metinler...) hazırlanmıştır.

Bir iletişim aracı olan materyallerin hazırlanması süreci oldukça uzundur. Çünkü materyaller hazırlanırken gelişmiş bir şekilde değil bilimsel metotlara uygun bir şekilde hazırlanmak zorundadır. Materyaller hazırlanırken dil, konu, tema, örnek, alıştırmalar, ünite gibi çeşitli unsurlara dikkat edilmelidir. Materyallerin okunabilirliğinin, anlaşılabilirliğinin ve yaş düzeyinin hedef kitleye uygun olması gerekmektedir. Bu yüzden de bir iletişim aracı olan ve materyalin temelini oluşturan metinlerin seçimi titizlikle yapılmalıdır.

Metinler, dil öğretiminin vazgeçilmez öğelerindedir. Bir dilin en güzel biçimde işlendiği ve yansıdığı alan metinlerdir. Metinler öğrenme-öğretme sürecinin güçlendirilmesini sağlar. Dolayısıyla eğitim ve öğretim hayatında temel dil becerilerinin kazandırılmasında, dilin daha doğru, etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamada metinlerin rolü büyüktür. Bu yüzden gerek ülkemizde gerekse yurt dışında yaşayan Türk ve Türkçe öğrenmek isteyen yabancı öğrencilerin eğitim-öğretimleri için hazırlanan metinlerin nitelikli ve yaş seviyelerine uygun olarak hazırlanmasına dikkat edilmelidir. Ders kitaplarındaki metinler yapılandırmacı bir anlayışa göre titizlikle seçilmeli, öğrencilerin gereksinimlerine hitap etmeli onlarla çatışmamalıdır. Toprak'a göre (Toprak, 2011: 13):

“Bilindiği gibi ders kitapları eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden öğretim materyallerinden biri hatta birçok durumda tek öğretim materyalidir. Öğrencilerin istenilen dil becerilerini edinmelerinde ders kitaplarının kolay ulaşılabilir olması, tüm öğrenciler tarafından yaygın bir şekilde kullanılması, tema ve

konulara uygun metinlerden oluşması, öğrenci seviyesine uygunluğu, görsel özelliği, öğrenci çalışma kitabıyla uyumu ve ölçme-değerlendirme bölümleriyle önemi daha da artmaktadır.”

Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan metinlerin belli özelliklere sahip olması gerekir. Nitekim Şimşek’e göre de; yabancılara Türkçe öğretimi, ancak amaca uygun, ihtiyaçları karşılayabilen ve nitelikli yardımcı okuma kitapları ile desteklenirse gerçek hedefine ulaşır (Şimşek 2011, 42). Kitaplardaki metinlerin hitap ettiği yaş grubu, hangi metin türlerine yer verilmesi ve hangi ölçütlere göre seçilmesi gerektiği tespit edilmeye çalışılmalıdır. Metinlerin öğrencilerin gereksinimlerine göre hazırlanmaması eğitimde ulaşılmak istenen hedefin önünü kapayacak, bu da öğrenme-öğretme sürecini olumsuz bir şekilde etkileyecektir.

1.1 Kavramsal Çerçeve*

Çağa ayak uydurarak, gelişerek, değişerek devam eden yabancılara Türkçe öğretiminin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretimiyle birlikte hem dilimiz hem de kültürümüz öğretilmektedir.

Bugün Türkçeyi ve Türk kültürünü öğrenmek isteyen yabancı öğrenciler, Türk soylu öğrenciler ve iki dilli öğrenciler bulunmaktadır. Yurt içinde ve yurt dışında açılan eğitim kurumlarımızda, Türkçeyi ve Türk kültürünü öğretebilmek amacıyla yabancılara Türkçe öğretimi belirli kazanımlar, hedefler ve yöntemler dahilinde gerçekleştirilmektedir. Türkçe, bir yabancı dil olarak öğretildiğinde dikkat edilecek öğeler ilke, yöntem ve tekniklerdir(Şimşek, 2011: 23). Ancak her yabancı dil, dilsel yapısı, taşıdığı kültürel özellikleri, o yabancı dili konuşan milletin kendine has yaşayış tarzıyla oluştuğu için genel ilke yöntem ve teknikler olduğu gibi kullanılmamalıdır. Yabancılara Türkçe öğretiminde; Türkçenin biçimsel-söylemsel yapısı, Türk kültür motifleri, Türk milletinin hayatı algılayış ve yaşayış tarzı mutlaka dikkate alınmalı, genel ilke, yöntem ve teknikler bu milli unsurlarla uyumlu bir bütün hâline getirilmelidir.”

Ancak yöntem ve tekniklerin belirlenmesinden önce yapılması gereken; yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde hedef kitlenin belirlenmesi olmalıdır. Hedef kitlenin özellikleri tespit edilerek Türkçe öğretimi gerçekleştirilmelidir. Çünkü Güzel’e (1987) göre etkili Türkçe öğretimi, hedef kitlenin tespit edilmesi ve doğru analiz edilerek tanımlanmasıyla mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla Türkçe öğretimindeki metot ve uygulamalar hedef kitleye yönelik olmalıdır. Yabancılara Türkçe öğretimi geniş bir alandır. Güzel, hedef kitleye yönelik tanımlamayı maddeler hâlinde şu şekilde belirtmiştir: (Güzel, 2003,63-86, akt. Şimşek, 2011, 24)

- Ana dili yabancı dil olanlara,
- Yurt dışındaki iki dilli Türk çocuklarına,
- Yüksek öğrenim yapmak üzere başka ülkelerden yurdumuza gelenlere,
- Türk Cumhuriyetleri ve Türk Topluluklarından yüksek öğrenim için yurdumuza gelenlere,
- Dünya ülkelerindeki Türkoloji Merkezlerine,
- Devletin ihtiyaç duyduğu kurumlara,
- Yurt içi ve Yavru Vatandaki Türkçe Öğretim Merkezlerine vb.

* Makalenin söz konusu bölümünde yazar tarafından 2013 yılının Haziran ayında tamamlanmış “Didaktik Metinlerin Anlaşılabilirlik Düzeyi (9. Sınıf Örneği) isimli yüksek lisans tezinden aynen ya da değiştirilerek faydalanılmıştır.

şeklinde sınıflandırmıştır. Yukarıdaki sınıflandırma dikkate alındığında bu makalenin hedef kitlesini, Türkiye Türkü olup yabancı bir ülkede yaşayan iki dilli öğrenciler oluşturmaktadır. 8-10. sınıf Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında bulunan metinlerin yaşının hedef kitleye ne kadar uygun olduğu çalışmanın temel problem cümlesidir.

1.1.1. İki Dillilik

Günümüzde geçerli bir tanımı olmayan iki dillilikle ilgili tanımlar şu şekildedir:

“İki ayrı dile sahip olma veya iki ayrı dili okuyup yazma gücünde ve becerisinde olma; iki dilin bir arada konuşulduğu ülke veya bölge” (TDK, 1998: 1060). Dilbilimde, “bireyin çeşitli sebeplerle ve değişik şartlar altında birden fazla dili edinmesi, kullanması ya da ikinci bir dili ana diline yakın düzeyde öğrenmesi durumuna iki dillilik denmektedir (Güzel, 2010: 16). Çok dillilik olarak da nitelendirilen iki dillilik, gündelik hayatta, ailelerdeki ve çevredeki dillerin farklı olması zorunluluğundan dolayı iki dilde aktif olarak iletişim kurma yeterliliğidir (Chilla, (t.y), 13.).

Güzel (2010) iki dillilikle ilgili tanımları irdelerken dilbilimcilerin iki dillilik olgusunu kendilerine göre tanımlamaya çalıştıklarını ve iki dillinin kime dendiğini belirtmiştir. “Bazıları, kişinin bu dilleri nasıl ve hangi şartlar altında göz önünde bulundurmadan iki dilliliği, her iki dile de çok iyi bir şekilde hâkim olma şekli olarak kabul ederken bazıları da ikinci dili belli miktarda elde eden bir kişiyi de iki dilli olarak kabul etmektedir” (Güzel, 2010: 16).

Güzel’e göre iki dillilik bireyin dildeki yetenek, bilgi, beceri ve hayat tecrübesine bağlı bir olgu olarak kabul edilmelidir.

İki dillilerin eğitiminde ailelerin bilinçli olması, bireyi yönlendirmesi, yabancı ülkelerde Türk okullarının çoğunlukta olması, ana dillerinden, kendi kültür, örf ve âdetlerinden uzaklaşmamaları için Türkçe ve Türk kültürü gibi çeşitli derslerin zorunlu olarak verilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra kültürler arası diyalogu sağlayabilme de önemlidir.

Başta öğretim programları olmak üzere öğretim materyali olarak öğrencilere sunulan her türden ders kitabı ve araç-gereci, bireye kültürler arası sevgi, dostluk ve hoşgörü mesajları içermeli, onun kişisel benliğini geliştirmeye katkıda bulunarak millî düşünce dünyasını oluşturmali, oradan da evrensel düşünme dünyasına doğru ufuklar açmalıdır (Güzel, 2010, 96).

Eğitimde eşitliğin sağlanması, ders kitaplarında Türkiye ile ilgili doğru bilgilerin yer alması da eğitimin nitelikli olması adına önemlidir.

1.1.2. Okunabilirlik

Günümüze kadar okunabilirlikle ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamalardan bazıları şunlardır:

Dale ve Chall’ a (1949) göre okunabilirlik, bir grup okurun başarısını etkileyen basılı materyalin belirli bir parçası içindeki tüm unsurların (tüm etkileşimler dahil olmak üzere) toplamı ve onları anlamak için hangi ölçüde en uygun hızda okuma ve ilginç bulma başarısıdır (Dale ve Chall, 1949: 19-26). Chall’a (1988) göre okunabilirlik çalışmaları dilin daha anlaşılabilir olması için yapılmaktadır (Chall, 1988: 2-13).

Klare'e (1963) göre okunabilirlik, "yazma stilinden dolayı, anlama ve kavramanın kolaylığıdır. Bu tanım biçim, yapı özellikleri ve içerik gibi faktörlerden çok yazma stili üzerine odaklanmıştır" (Klare'den akt. Dubay, 2004, 3).

McLaughlin (1969) ise okunabilirliği belirli bir sınıftaki insanların okuduğu konuyu anlama ve zorlanma derecesi olarak tanımlamaktadır (McLaughlin, 1969: 639-646).

Dreyer'a (1984) göre okunabilirlik kavramı, bir metnin okunabilirliği, ilgi gücü, anlama kolaylığı olarak ya da tüm bu faktörlerin herhangi bir birleşimi gibi çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Ona göre okunabilirlik araştırmasının amacı okurla metni eşleştirmektir (Dreyer, 1984: 334-338).

Harrison ve Hodges (1995), okunabilirliği "yazı tarzını kolaylıkla anlama" olarak tanımlamaktadır (Harrison ve Hodges, 1995: 204-205).

Okunabilirlik araştırmalarında Gray ve Lary (1935) ve Dubay (2004) gibi araştırmacılar okunabilirliği etkileyen 200'den fazla değişken tespit etmiş ve bunları;

1. içerik
2. stil
3. biçim (yapı)
4. düzen özellikleri

olmak üzere dört farklı kategori altında gruplandırmışlardır (Gray ve Lary, 1935; Dubay, 2004).

Okunabilirlik terimi, okuma ve anlama etkinliğinde başarıyı etkileyen faktörleri ifade etmektedir.

Bu faktörler şöyle sıralanabilir:

- Okuyucunun ilgisi ve motivasyonu,
- Kâğıdın okunabilirliği,
- Okuyucunun okuma yeteneğiyle ilgili karışık kelime ve cümleleri,
- Yazıların ve görsellerin okunabilirliği/anlaşılabilirliği,
- Okuyucunun okuma becerisiyle ilgili olarak metnin okunma seviyesi.

Okunabilirlikle ilgili olan bu anahtar fikirler aynı zamanda öğrenciler için en iyi ders kitabı seçmenin de temelini oluşturmaktadır. Günümüzde okunabilirliği belirlemek amacıyla çeşitli metotlar kullanılmaktadır. Bu metotlar;

- Soru ve Cevap Tekniği,
- Cümle Tamamlama (Cloze Teknik),
- Metni Standart Bir Kelime Listesiyle Karşılaştırma,
- Cümle Uzunluğu ve Hece Sayısı ile İlgili Hesaplamalar

olmak üzere dört ana başlık altında verilmektedir (Johnson, 2000).

1.1.3. Okunabilirlik Formülleri

Clarck'a (1981) göre okunabilirlik formülleri bazı işlemlerle metnin zorluğunu ölçmektedir (Clark, 1981: 670-675).

Vlachos ve Lappas'a (2011) göre bir belgenin okunabilirliği metnin yapısal zorluğunu, uzun ya da anlaşılmasız yapısını fark ettirmektedir. Bu da çeşitli okunabilirlik formülleri; Flesh Okuma Kolaylığı Ölçüsü (FRE) gibi formüller kullanılarak tahmin edilebilmektedir.

Okunabilirlik formülleri metinler arasındaki zorluk derecelerindeki farklılıkları tahmin etmek için sayısal bir ölçüt olarak kullanılmaktadır.

Okunabilirlik formülleri matematiksel formüller, özellikle sınıf ya da yaş düzeylerinde kitapların öğrenciler için uygunluğunun değerlendirilmesi için tasarlanmıştır. Zamanla yazılı materyallerin okuma zorluğunu tarafsız bir biçimde tahmin etmek için farklı metotlar geliştirilmiştir. Okunabilirlik formülü regresyon analizi ile elde edilen basit bir matematiksel denklemdir.

“Okunabilirlik formülleri metnin yapısal özelliklerinden yola çıkarak, metinleri okuma zorluklarına veya kolaylıklarına göre aşamalı olarak sınıflandırmayı amaçlayan kestirim araçlarıdır. Okunabilirlik formülleri genel olarak regresyon denklemi biçimindedir. Çeşitli dillerde ve özellikle İngilizce metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılmasına yönelik geliştirilen formüllerde, kullanım kolaylığı bakımından ve yapılan çalışmalarla geçerliği ve güvenilirliği yüksek olduğu saptanmış sözcük ve tümce özelliklerine ilişkin dilsel değişkenlerin temel alındığı görülmektedir” (Çetinkaya, 2010: 2).

Okunabilirlik formülleri okunabilirliği tahmin etmek için kolay ve hızlı bir yol sağlamak ve bu formüllerin okunabilirliğin hesaplanması sorununa pratik bir çözümü bulunmaktadır. Metnin zorluğunu tahmin etme gibi 30'dan fazla okunabilirlik formülü bulunmaktadır. Bazı okunabilirlik formülleri şunlardır:

1. Fry Okunabilirlik Grafiği (1968)
2. Klare'nin Formülü (1974-1975)
3. Chall ve Dale Formülü (1995)
4. Meyer, Marsiske, and Willis Modeli (1993)
5. Tayler'in Cloze Prosedürü (Boşluk Doldurma, Cümle Tamamlama)
6. Bormuth (1964). (Anderson and Davison, 1988)

1.1.4. Fog Testi (Frequency of Goobledegook: Hızlılığın Sıklığı)

FOG Testi uluslar arası geçerliliği olan ve sıkça kullanılan testlerden biridir. Bir metnin yaş düzeyinin hedef kitleye uygun olduğunu tespit etmek için kullanılır. Cloze testten yapı olarak farklıdır. Özcan, FOG testinin farklılığını ve uygulanışını şöyle açıklamaktadır (Özcan, 2013: 20):

“FOG testinin cloze testinden farkı, FOG testinin yapı itibariyle yabancı dillere daha uygun olmasıdır. Asıl itibariyle FOG testi İngilizce metinler için hazırlanmış bir testtir. Test, metnin kolay ya da zor olmasını metni oluşturan cümlelerin uzunluğuna ve çok heceli sözcüklerin sayısına bağlamaktadır. Uzun cümlelerden oluşan ve içinde çok heceli sözcükler barındıran metinlerin karmaşıklaşacağından ve öğrenciler tarafından zor okunacağından hareket eden yöntem bağlamında kitabın içerisinde rastgele seçilen metinlerden 100 sözcüklük örnek paragraf alınır.”

Kitabın veya seçilen metinlerin öğrencilerin yaş grubuna uygun olup olmadığını belirlemek için Türkçeye uyarlanmış FOG testi formülleri kullanılarak hesaplamalar yapılmaktadır. FOG formülü İngilizcede;

$$US \text{ Sınıf Düzeyi} = 0,4 (S+N)$$

şeklinde. *US* Uluslar arası sınıf düzeyinin kısaltılmış biçimidir. Formül üzerindeki ortalama sözcük sayısı *S* ile çok heceli sözcüklerin oranı ise *N* ile gösterilmektedir. Çok heceli sözcükler üç veya daha fazla heceden oluşan sözcükler olarak kabul görmekte ve hesaplamalar çok heceli sözcükler üzerinde yapılmaktadır. Fakat formül Türkçeye uyarlandığında İngilizce ve Türkçe dil yapısı (hece ve cümle uzunlukları, sayıları) bakımından birbirinden farklı olduğu için formülün uygun sonuçlar vermediği görülmüştür. Dolayısıyla Çepni ve Gökdere (2001) formülü yeniden yapılandırmışlardır. Yapmış oldukları çalışma ile Türkçe okunma yaşının belirlenmesinde 0,6 katsayısına ulaşmışlar ve bu katsayının doğruluğunu da yapmış oldukları çalışma ile kanıtlamışlardır. Bunun için çok sayıda ders kitabını ele alarak CLOZE testine göre bu kitapların okunabilir olduğunu ortaya koymuşlar ve okunabilir buldukları kitaplardaki metinlerden aldıkları 100'er sözcüklük paragraflara FOG testini uygulamışlar ve testteki formülün doğrulanmasında aşağıdaki yöntemi kullanmışlardır (İnce, 2011, 65-75):

“6. sınıftaki bir öğrencinin 12 yaşında olacağı düşünüldüğünde 6. sınıf fen bilgisi ders kitabının da okunma yaşının yaklaşık 12 olması gerekmektedir. Okunma yaşı = 12 = $US + 5$ olursa $US = 7$ olmalıdır. 6. sınıflar için en az 7 olması gerekir. Esas denklemdeki 0.4 yerine K_1 katsayısı konularak $US = K_1 (S+N)$ denklemine ulaşılır. US yerine olabileceği değer $7(N+S)$ yerine de daha önce belirlenen 12 yazılır. $7 = K_1 (12)$ ise $K_1 = 7/12$ olur bu da $K_1 = 0,58$ olacaktır” (Çepni ve Gökdere'den akt. İnce 2011:65-75).

Çepni ve Gökdere (2001) birçok metin ve kitap üzerinde yukarıdakine benzer çalışmalar yaparak doğruladıkları 0,58 katsayısını 0,6'ya yuvarlamış ve FOG testini Türkçeye;

$US \text{ Sınıf Düzeyi} = 0,6 (S+N) + 5$ uygun olacak şekilde yeniden formüle etmişlerdir (İnce, 2011). Metnin okunma yaşı ise *US* sınıf düzeyine 5 eklenmesi ile bulunmuştur.

FOG formülleri metinlerin yaşının öğrencilerin seviyesine uygun olup olmadığını hesaplamak için kullanılmaktadır. Robert Gunning tarafından geliştirilen FOG dizininde 9-12 arasındaki değerlerin uygun olduğu, dizinin 12'den yüksek olmasının okurun parçadaki fikirleri anlaması için çok çaba göstermesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca dizinin 22 gibi çok yüksek bir değere sahip olması bürokratik kesime ait olan bir değere işaret etmektedir (Ateşal, 2013: 82). Dolayısıyla yukarıdaki değerler metinlerin oldukça zor olduğunu göstermektedir.

FOG dizinindeki değerlerin zorluk derecelerinin kategorik hâlde sıralanışı (Tom, 2003, Akt. Ateşal, 82):

18 Okunamaz

14 Zor

12 İdeal

10 Uygun

8 Çocukça

FOG'la ilgili eşdeğer sınıf düzeyi aşağıdaki gibi verilmiştir (Tait, (t.y). Akt. Ateşal, 82-83):

Dizin 8-12→ Lise okuma düzeyinde 8. sınıf. Bazı kaynaklar ideal seviyenin 7-8 olduğunu söyleseler de yazı birçok kişi tarafından kolaylıkla okunup anlaşılacaktır.

Dizin 16 → Çok sayıda okur için anlama zordur.

Dizin 20 → Sadece tecrübeli bir kişi tekrarlı okuma yaparak anlayabilir.

Dizin 25 → FOG çok fazla

Gunning'e (1952) göre FOG formülü, belirli metinleri anlamak için gerekli eğitim yılını (1 ile 17+) ölçmektedir (Nirmaldason, 2012, Akt. Ateşal, 83). 17'den sonraki değerler lise düzeyinden sonraki dönemleri kapsadığı için araştırma konusu yapılamaz. Bir metnin yaşının 17+ olması demek metnin zor olduğu anlamına gelmektedir. Buradaki birinci, ikinci ve dördüncü metinlerin yaşının 17'nin çok üstünde olması demek metnin kurumsal bir metin olduğunu, üniversite düzeyindeki bir öğrencinin dahi seviyesine uygun olmadığını göstermektedir.

Bu araştırmanın amacı, MEB'nin 2010 yılında çıkardığı 8-10. sınıf Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarının, hedef kitle olan öğrencilerin yaş seviyesine uygun olup olmadığını Türkçeye uyarlanmış FOG testi formüllerini kullanarak hesaplayabilmektir. Çünkü ders kitabının en önemli özelliklerinden birisi, yaş düzeyinin hedef kitleye uygun olmasıdır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın yöntemini betimsel tarama modeli oluşturmaktadır. FOG hesaplamaları yapıldığı için nicel bir araştırmadır. Metinlerin hedef kitleye uygunluğunu belirlemek için yöntem olarak FOG testi tekniğinden yararlanılmıştır. Bugün uluslar arası bir test olan cloze test bir ders kitabının okunabilirliğini ve anlaşılabilirliğini ölçmek için kullanılmaktadır. Cloze okunabilirlik tekniği öğretimsel materyallerin zorluğunu değerlendirmede kullanmak üzere geliştirilen bir tekniktir (Bormuth, 1967). Bir metnin okunabilirliğini test etmek için sadece cloze testten yararlanılması araştırmanın bilimsel niteliğini zedeleyeceğinden cloze testle beraber FOG uygulaması da yapılmalıdır. Ancak bu çalışmada metinlerin okunabilirlik düzeyine bakılmayıp sadece yaş düzeyine bakıldığı için metinlerin yaş düzeyinin hedef kitleye uygun olup olmadığını bilimsel açıdan belirleyebilmek için FOG testi uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini Bütün Avrupa'da ana dili derslerinde okutulan 8-10. sınıf Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları oluşturmaktadır ve burada doğrudan çalışma evreni üzerinde çalışma yapılmıştır. Uluslar arası bir test olan FOG Testi söz konusu metinlere uygulanmış ve hesaplamaların değerlendirilmesi İngilizcedeki:

US Sınıf Düzeyi = 0,4 (S+N)

şeklindeki orijinal formüle göre yapılmıştır (Gökdere ve Çepni, 2001).

Bu çalışmada 8-10. sınıf Türkçe ders kitabındaki Türkçe ve Türk Kültürü bölümlerinden sadece Türkçe bölümündeki dört ünite içerisinde seçilen dört metinle söz konusu kitabın yaş seviyesine uygun olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Kitabın bir kısmı incelenmekte olmasına karşın daha çok metinle çalışma yapılmıştır. Geçerliliği artırmak için her dört metinden random seçkiyle seçilmiş iki ayrı paragrafa FOG testi uygulanarak ortalama değer dikkate alınmıştır.

Araştırmada seçilen metinlerin öğrencilerin yaş grubuna uygun olup olmadığını belirlemek için FOG testi formülleri kullanılarak hesaplamalar yapılmıştır. Bu test için kitabın içerisinde seçilen metinlerden yaklaşık 100 sözcüklük örnek paragraflar alınmış ve her cümledeki ortalama sözcük sayısı hesaplanmıştır. Burada paragraftaki toplam sözcük sayısı, toplam cümle sayısına bölünmüştür. Daha sonra araştırma lise seviyesinde yapıldığı için paragraf içindeki dört veya daha fazla heceden oluşan sözcüklerin yüzdesi hesaplanmış ve ortalama bulunmuştur. Elde edilen değerler US sınıf düzeyi formülü üzerine yerleştirilmiş ve çıkan sonuç tabloda gösterilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo1. Metinlerin FOG Testine Göre Sonuçları

Metinlerin FOG Değerleri	
Efsane Kent İstanbul	17,90
Anadolu Üstüne	20,64
Mimar Sinan	16,24
Okuma Sanatı	22,28

FOG formüllerini seçilen metinlerdeki her iki paragrafa uyguladığımızda metinlerin yaşları tablodaki gibi çıkmaktadır. Testin sonuçlarına baktığımız zaman metinlerin yaşının 8. ve 10.sınıf öğrencilerinin yaşının çok üstünde olduğu görülmektedir. Bu da metinlerin yaşının sınıf düzeyine eşdeğer olmadığını göstermektedir.

Tablodaki bulguları yöntem kısmında verdiğimiz FOG dizinlerine göre yorumladığımızda her dört metnin de FOG dizinlerinin ve yaşlarının çok yüksek çıktığını dolayısıyla metinlerin yaşlarının hedef kitleye uygun olmadığını ve seviyenin çok üstünde olduğunu söyleyebiliriz.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Seçilen metinlerin öğrencilerin yaş grubuna uygun olup olmadığını belirlemek için Robert Gunning tarafından geliştirilen ve daha sonra dildeki yapı farklılığı nedeniyle Gökdere ve Çepni tarafından Türkçeye uygun hâle getirilen FOG testi formülleri kullanılarak hesaplamalar yapılmıştır. Hesaplamaların sonuçları yurt dışında yaşayan öğrenciler için hazırlanan 8-10. sınıf ders kitabının yaş olarak hedef kitleden çok yüksek olduğunu göstermiştir. Yani öğrencilerin bu kitapları okuyup anlayabilmeleri oldukça zordur. Dolayısıyla öğrencilerin

FOG testi uygulanan metinlerle, öznel değil de bilimsel kriterlere göre hazırlanan metinlerle çalışmaları gerekmektedir. Mevcut ders kitabı başka bir ders kitabıyla değiştirilmeli yerine daha kolay, yaş seviyesi öğrencilerin düzeyine uygun olan kitaplar tercih edilmelidir. Tabii hazırlanan metinlerin FOG ve cloze başta olmak üzere Flesch, SMOG, Fry gibi çok değişik testlere tabii tutulmaları ve geri dönütler alındıktan sonra kullanılmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Anderson, R. and Davison, A. (1988). Conceptual and Empirical Bases of Readability Formulas, Linguistic Complexity and Text Comprehension, Readability Issues Reconsidered. *Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates*, 1-38.

Ateşal, Z. (2013). Didaktik Metinlerin Anlaşılabilirlik Düzeyi (9.sınıf Örneği), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Bormuth, J. R. (1967). Cloze Readability Procedure. *CSEIP Occasional Report No.1*, University of California, Los Angeles, 1-25.

Chall, J. S. (1988). The beginning years. In Readability: Its Past, Present, and Future. [Beverly L. Zakaluk, S. Jay Samuels](#) (Ed.), *DE: International Reading Association*, 2-13.

Chilla, S. and Ox-boyer, A. (t.y.). (Çev. Ezel Babur), Ihre Nutzungsrechte-bitte beachten, *Schulz-Kirchner Verlag*, 13.

Clarck, C. H. (1981). Assessing comprehensibility: The PHAN system. *The Reading Teacher*, 34(6), 670-675.

Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Dale, E. and Chall, J. S. (1949). The Concept of readability. *Elementary English*, 26(1), 19-26.

Dreyer, L. G. (1984). Readability and Responsibility. *International Reading Association*, 27(4), 334-338.

Gökdere, M. ve Çepni, S. (2001, Eylül). *Mevcut Fen Bilgisi Kitaplarının Bazı Okunabilirlik Formülleri İle Değerlendirilmesi*, Yeni Binyılın Başında Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul.

Gray, W. S. and Leary, B. (1935). What makes a book readable. *Chicago University Press*. Chicago.

Güzel, A. (1987). Türkçenin Eğitimi ve Öğretiminde Metodoloji. *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, 47, 1-9.

Güzel, A. (2010). İki Dillilere Türkçe Öğretimi (Almanya Örneği). Ankara: Vizyon Yayınları.

Harrison, T. L. and Hodges, R. E. (Eds.). (1995). The literacy dictionary. *The vocabulary of reading and writing*, Newark, p. 204-205.

İnce, B. (2011). *Fransa Bağlamında 4-5. Sınıf Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu*, III. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı, Türkçe Öğretimi Üzerine Çalışmalarda sunulmuş bildiri, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Jiraiya, (2013). “[Toplumsal Değişme Nedir?. Toplumsal Değişmeyi Etkileyen Faktörler](http://www.sosyalmekan.net)” - Sosyal Mekan <http://www.sosyalmekan.net>

Johnson, K. (2000). Readability, <http://www.timetabler.com/reading.html>, (2012, Eylül 6).

Kahriman, R., Dağtaş, A., Çapoğlu, E. ve Ateşal Z. (2013). Yabancılara Türkçe Öğretimi Kaynakçası, *Türk Dergisi*, 1, 80-132.

Mc. Laughlin, G. (1969). Smog Grading-A New Readability Formula, *Journal of Reading*, 639-646.

Özcan, E. (2013). 6-7. Sınıf Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu: Fransa Örneği, *Sakarya University Journal of Education (SUJE)*, 11, 16-24.

Şimşek, P. (2011). *Yabancılara Türkçe Öğretiminde Okuma Metinleri ve Yardımcı Okuma Metinleri Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi AnaBilim Dalı, Afyon.

Tait, K. (t.y). “Assessing the level of your language: The Fog Index”, <http://www.courts.ca.gov/partners/.../Assessing.pdf>.

Toprak, F. (2011). Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Okuma Parçaları ve Diyaloglar Üzerine Bir Değerlendirme, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 29, 13.

Türk Dil Kurumu,(1998), *Türkçe Sözlük*, 9. Baskı, Ankara: TDK Yayınları.

Vlachos, M. and Lappas, T. (2011). Ranking German Texts by Comprehensibility for Foreign Document Retrieval, *Workshop on Enriching Information Retrieval*, Beijing, China, 1-3.

SUMMARY

Textbooks are effective tools in education and training, teaching and gaining basic language skills. The textbooks play an important role in gaining determined skills and objectives to both Turkish students who live abroad and the foreign students who want to learn Turkish. In this study 8-10th textbook, which is used in Turkish language and Turkish culture courses abroad was studied to determine whether or not it is appropriate to the level of target age. Therefore the FOG Test was used. In this context, the suitability of Turkish Language and Culture textbook, which was published by the Ministry of National Education in 2010, to the level of target age was tried to be calculated by using international FOG test.

The study's research is consist of screening model. That is a quantitative research as made FOG calculations. The FOG Test techniques has been used in order to determine the texts to the target group as a method.

Population of the research consists of 8th and 10th grade Turkish language and Turkish Culture textbooks taught in mother tongue lessons in all Europe and the research was made directly on the population of the study. FOG test, an international test, was applied to the texts and the assessment of the calculations was made according to the original formula as it is in English US Class Level= 0,4 (S+N).

In this study, it was determined that whether the stated book and four texts, which were chosen from four units of only Turkish parts of the 8th and 10th grade Turkish course books, are appropriate for the age level. Although some part of the book was being examined, the study was mostly conducted with the text. To increase the validity, the average value was taken into consideration by applying FOG test to two separate paragraphs chosen randomly from each of the four texts.

In the research, to determine the suitability of the selected texts to the age groups of the students calculations were made by using FOG test formulas. For this test, sample paragraphs of about 100 words were taken from the selected texts in the book and the average number of words was calculated in each sentence. Hereby the total number of words in the paragraph was divided into the total number of sentences. Afterwards, since the research was conducted at high school level, the percentage of the words that have four or more than four syllables was calculated and their average was found. The values were placed on the formula of US class level and the result obtained is shown on the table.

In order to determine the suitability of the selected texts to the age group of the students, calculations were made by using the FOG test, which was developed by Robert Gunning and adapted to Turkish by Gökdere and Çepni because of the structural difference in the language. The results of the calculations show that the course book prepared for 8th – 10th living abroad is much higher than the target group's age.